

Afsluttende rapport ved forsøg
Forsøgsstationen – værksted for professionel scenekunst.

Fakta

- Forsøgets titel: 'Den største drøm'
- Forsøgets hovedspørgsmål (et spørgsmål): Hvordan vægtes forholdet mellem realplansfortællerammen og eventyr-planet i forestillingen 'Den største drøm' i forhold til tekst/sprog, lyd og scenografiske genstande for målgruppen 9-12 år?

Kontaktoplysninger på den forsøgsansvarlige samt dennes evt. teater:
Lise Jørgensen, Teater BorderLine, mobil 26 18 59 32
mail Teaterborderline@gmail.com

- Navne og faglig baggrund på de medvirkende i forsøget:
Projektleder og dramatiker Lise Jørgensen
Skuespillere Henriette Rosenbeck og Thomas Knuth-Winterfeldt
Instruktør Solveig Weinkouff
Scenograf Sisse Gerd Jørgensen
Lyddesign Gregers Kjar
- Tidsplan for forsøget: 27. august til 7. september 2018

Proces

- Beskriv forberedelsen af forsøget.
Ideen til 'Den største drøm' opstod efter, at Teater BorderLines *Fortællerværksted* var med til at researche og interviewe misbrugere og deres pårørende i værestedet *Vendepunktet* i Odsherred til en portrætbog og en podcastserie. I den proces var det især de retrospektive pårørendehistorierne, der gjorde stort indtryk: ensomheden, alle fortællelserne, solidariteten med forældrene, og hvordan de pårørende som børn længtes efter at 'nogen' skulle opdage misforholdene i familien, så der kunne ske 'et eller andet' i forhold til den kaotiske situation, de befandt sig i. Der var et stort ønske om at undslippe det tryk, de levede under, samtidigt med, at de var bange for, hvad der ville ske, hvis det blev opdaget: Ville de blive fjernet hjemmefra? Ville forældrene blive straffet? Ville alt falde fra hinanden? Denne tilstand med på den ene side et ønske om at komme væk fra den situation de befandt sig i og på den anden side en frygt for at bevæge sig ud af tilstanden, skabte stor frustration og en 'holden på sig selv', en tilstand der resulterede i en slags stivnen.

Jeg tog ideen op med BorderLines bestyrelse, der ud over at have en juridisk funktion også fungerer som sparingspartner for teatrets projekter (en har arbejdet med socialt sårbare unge hele sit liv, en anden er jurist og terapeut). De fortalte, at der stadig var et stort tabu omkring børn, der lever i alkoholfamilier, og at der fortsat mangler oplysning på området: De færreste ved, at alle kommuner har pligt rent lovmæssigt til at hjælpe børn fra 0-24 år,

hvis de har problemer derhjemme. Ved et tilfælde kom jeg til at tale med en misbrugsbehandler fra Kalundborg Misbrugscenter, der har pårørende grupper, hvor de arbejder med en behandlingsmetode, der tager udgangspunkt i 'De 4 masker' (masker som børn af misbrugere 'tager på' for at overleve). Her var den teatraliske indgang til projektet, og det blev klart for mig, at her var et projekt Teater BorderLine måtte byde ind på.

Målgruppen skulle være 9-12årige, da der allerede er/har været lavet en del forestilling til de større børn/teenagere omkring emnet.

Som dramatiker var jeg fra begyndelsen meget observant i forhold til teksten, og hvordan vi kunne kommunikere omkring et så alvorligt emne. Jeg nedtonede fortællingens kontekst i et forsøg på at gøre 'det ulykkelige' mindre prægnant med det formål at kommunikere omkring emnet på en anderledes måde, og det blev hurtigt klart, at:

a) Der i forestillingen skulle være et parallelunivers, da socialrealisme omkring et emne som misbrug, vil være et alt for hårdt rum for målgruppen at befinde sig i som tilskuere.
b) At projektet ikke kun skulle være en æstetisk oplevelse, men også have et oplysende og forebyggende element.

Ideen til forsøget kom efter en gennemlæsning af første gennemskrivning af manuskriptet til 'Den største drøm' med holdet (april 2019), hvor jeg blev opmærksom på følgende udtryk understreget kursiv:

1. SCENE

TOBIAS 11 år kommer ind, tager sin mobil frem. Han sidder lidt med mobilen, overvejer at trykke et nummer, tøver, små-øver for sig selv.

TOBIAS: Hej Simon, det er Tobias, jeg ringer fordi... Hey Simon, Tobias her. Arhhh (efteraber sig selv) "Hey, Tobias her." Tobias hvem, der er fire Tobias'er i klubben. Idiot! (Forsøger igen) "Hej, det er Tobias Nielsen, det er fordi du spurgte mig om det der med at være ked af det og så... Så..." Nej, det kan man sgu da ikke sige!

Allerede i starten af stykket fortolker jeg som forfatter på den situation karakterne (Tobias) befinder sig i, og oversætter den = ulykkelig. Det er min voksentolkning og den sætter straks en tone an i rummet af noget tragisk.

Men hvad nu hvis det, der foregår i børnenes liv, opleves anderledes for børnene selv og ikke er så entydigt smertelig, mens de befinder sig i situationen – set fra et barneperspektiv? Den antagelse havde vi faktisk fået bekræftet under researchen til projektet både i samtalerne med de pårørende fra værestedet *Vendepunktet*, og under de

besøge vi var på i foreningen TUBA, hvor unge helt ned til 12 år fortalte om deres oplevelser fra barndommen.

Dette førte i første omgang til et ønske om at rense teksten for voksentolkninger og lade historien udfolde sig på 'børnepræmisses', men hvordan skulle dette omsættes til et scenisk udtryk?

Disse observationer og tanker blev en afgørende faktor for det videre arbejde, og et ønske om at undersøge dette element yderligere i et forsøg.

- Beskriv forsøgets konkrete etaper.

Fra begyndelsen var det klart at lyd og musik skulle spille en vigtig rolle i forestillingen, disse skulle fungere som et indre rum i karaktererne og som det rum, der lå uden om karakterernes univers.

- Ved forsøgets begyndelse havde vi aftalt at prøve følgende af:

1: To lyd-forsøg med musik.

2: To tekst-forsøg forløb.

1A: Hvad sker der med rummet, når vi går med mørket (alkoholproblematikken) i stykkets tematik?

1B: Hvad sker der, når vi forstørrer eventyruniverset gennem lyd/musik?

2A: Hvad sker der, når skuespillerne undersøger teksten ud fra realplanet/et realistisk rum

2B. Og hvad sker der, når de undersøger det ud fra et eventyr-perspektiv.

1A: Det var et svært rum for spillerne at være i. De oplevede det som om at stykkets tematik 'satte sig' i kroppen i form af en kontraktion. Det blev sværere at bevæge sig og realplanet blev meget dominerende.

1B: Her blev rummet klart lettere for spillerne. Der var knyttet en stor energi til eventyrplanen, da det her for karakterne var 'tilladt at give udtryk for følelser på alle niveauer' (Thomas). Både frygt og drømme 'kunne flyde friere, gav en følelse af ubegrænsethed' (Thomas).

2A: Som med undersøgelsen af det mørke i rummet (lyd) blev oplevelsen af at arbejde med realplanet i forhold til teksten væsentligt snævret ind. Der opstod et ensomhedsrum mellem karakterne, og de oplevede det, som om der 'var ingen eller meget lidt kontakt mellem' dem (Henriette).

2B: I eventyrslaget opstod der en langt større åbenhed mellem karakterne:

'Kaja oplever glæde og en måde at slippe væk fra hverdagen. Og i glimt - her i vores historie varer det ret længe - opnår hun en skøn kontakt til sin bror. (Henriette)

'Der ligger en frihed her, som giver en styrke, som Tobias ellers ikke oplever' (Thomas).

- Beskriv de øjeblikke hvor noget nyt opstod i forsøget; hvad var bevidst og hvad var tilfældigt og fik det jer til at ændre fremgangsmåde eller skifte metode?
Det var overraskende hvor stor indflydelse de to forskellige planer i teksten havde på karakterne, deres relationer og derfor også på rummet, og dette fik betydning for, hvordan de forskellige lag blev accentueret: Den 'holdte energi', der opstod på realplanet blev brugt bevidst som et indre udtryk, hvorved vi kunne tage noget af teksten væk.
Eventyrplanet fik en større kraft og kom til at eksistere – ikke bare som et parallelunivers, men som et rum, hvorigennem de to karakterer fik en dybere kontakt med hinanden, en kontakt der gennem eventyrets arketyper rakte ud over deres daglige søskendskab og generede en anden energi. Dette mandede ud i en bevægelsesproces: Eventyrplanet blev født ud af realplanet, der havde afsmittende effekt på realplanet, der igen lagde et lag til eventyrplanet osv. Dette kunne vi dog først se længere henne i forløbet, men denne gensidige udvikling og påvirkning af de forskellige planer, opstod under forløbet.
- Hvilken form for kommunikation benyttede I internt? (f.eks. foredrag, samtale, observation, stilhed, skrevne ord, fysiske tegn etc.)
Vi brugte ikke noget specielt i forhold til kommunikation under prøverne. Vi aftalte en ramme og talte om det, vi havde oplevet bag efter.
- Hvilken form for refleksion benyttede I undervejs? (f.eks. samtale, logbog, digitale optagelser).
Som projektleder og dramatikeren var jeg hovedobservatør og skrev noter undervejs. Disse blev delt med holdet. Det var altså en meget åben proces, der betød at en dags arbejde - og det der blev observeret undervejs - gav retningen for den næste dags undersøgelse. Et andet værktøj var interview af deltagerne, hvor jeg som tovholder af forsøget stillede skuespillerne og instruktøren spørgsmål.

Konklusion

- Blev en tese bekræftet eller afkræftet?
Vi havde som sådan ikke en tese, vi arbejdede mere ud fra et 'hvordan'.
- Blev en hypotese bekræftet eller afkræftet?
- Blev noget opfundet?
Der blev som sådan ikke opfundet noget nyt, men det blev klart, hvor stor en betydning det har for det efterfølgende arbejde at lave et forsøg. Bevidstheden om de elementer vi har til rådighed i arbejdet med et projekt, bliver skærpet på en helt anden måde. Der kommer en anden bevidsthed med ind i arbejdsprocessen på et andet niveau.

Efter forsøget

- Har forsøget ledt til ønsker om fortsættelse af dette forsøg eller nye forsøg?
- Vil dette forsøg få indflydelse på en arbejdsmetode, et samarbejde, fremtidige produktioner?
- Har dette forsøg afstedkommet nye og andre ønsker om måder at undersøge og forske på?

Som tovholder på forsøgsprocessen kunne jeg havde ønsket mig en større styring som indgang til forsøget. Selv om hovedspørgsmålet til forsøget var enkelt, var det stadig alt for bredt. Næste gang vil jeg gerne før forsøget går i gang, have udarbejdet mere specifikke spørgsmål, som en form for anker, da et forsøg hele tiden lukker op for utrolig mange veje, man kan undersøge, og der opstår hele tiden ting, der kunne være interessante at fokusere på. Måske har det også noget at gøre med, at det er første gang Teater BorderLine laver et forsøg, det kræver på mange måder erfaring at lave forsøg. Erfaring som man først får, når man har prøvet det. Vi nåede ikke at undersøge forsøget i forhold til rekvisitter, og retrospektivt kan jeg se, at det næsten ville være et helt forsøg i sig selv.

Det var meget givende og interessant at arbejde så bevidst med de forskellige planer i stykket - realplan/eventyrplan. Det, at vi nåede frem til en konkret vægtning af paralleluniverserne, blev en proces, der gennem udviklingen af karakterne voksede ud af hinanden, og dette gav os en nøgle til, hvordan vi i fremtidige produktioner kan arbejde med vanskelige/sårbare tematikker uden at vokse-definere rummet på forhånd. Og det lader til, at de børn vi indtil videre har haft inde og se forestillingen (indtil videre har de været 526 elever, da vi arbejder i to etaper med projektet), bliver løftet af at være med i den udviklingsproces de to karakterer gennemgår i løbet af forestillingen. Det rum der står tilbage, når forestillingen er færdig, er ikke et tungt rum, men et rum fyldt med energi, spørgelyst og lyst til at dele, selvom det overordnede tema i stykket er meget alvorligt.

På mange måder er en iscenesættelse et stort forsøg, når man arbejder med en åben tilgang, hvor det sceniske værk som helhed får lov at vokse undervejs inden for de rammer man har opstillet. Men den merbevidst der opstår undervejs – og som ikke stopper, når forsøget stopper, men fortsætter ind i prøveforløbet - er med til at skærpe hele projektforløbet på en helt anden og berigende måde.

